

CÂTEVA CONSIDERAȚII PRIVIND UNITĂȚILE ȘI INSTRUMENTELE DE MĂSURAT FOLOSITE DE VASLUIENI ÎN EVUL MEDIU

Gheorghe Clapa

Studiul de față urmărește să prezinte unitățile de măsurat folosite de vasluieni de-a lungul evului mediu până la introducerea sistemului metric de măsurat greutăți - 1 ianuarie 1866. O importanță deosebită o reprezintă studierea vechilor măsuri folosite de vasluieni și modul cum măsurau lungimea, suprafața, capacitatea, greutatea și volumul în evul mediu. Astfel, sunt precizate problemele privind relațiile agrare și comerțul din trecutul vasluian. În prezenta lucrare sunt prezentate unitățile și instrumentele de măsurat, pe categorii, cum ar fi: lungime, suprafață, capacitate, greutate și volum. Cum e firesc, măsurile au fost așezate pe sisteme, după mărime.

Mai întâi, vom prezenta măsurile de lungime. Pasul a fost măsura de lungime cea mai ușor de utilizat pentru toți oamenii. Pasul era amintit în documente, îndeosebi în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea¹, când pământurile se măsurau foarte adesea în pași, pe una sau două dimensiuni. În documente se întâlnesc locuri măsurate în sute de pași. La 6 februarie 1820, mărimea unui pământ la Crăeștii din ținutul Vaslui era de 20 de pași în lățime și de 300 pași în lungime.² Mărimea pasului a fost de șase palme. Documentele amintesc și pași care măsurau șapte palme. Posibil să fie vorba despre o greșală de transcriere, ținând seama că cifrele de 6 și 7 din alfabetul chirilic se pot confunda.³

Ca instrument de măsurat lungimile, stânjenul a fost foarte utilizat, țăranii însemnându-și pe coada sapei, pe oticul plugului sau pe talpa casei mărimea lui, pentru a-l avea oricând la îndemână.⁴ Stânjenul avea opt palme. În documente se

¹ *Miron Costin*, III, 1915, p. 23. La Bârlad, în 1913, Tudor Pamfile - împreună cu unul din prietenii săi apropiați V. C. Nicolau, directorul Prefecturii Tutova - întemeiază revista de cercetări și mărturii istorice „Miron Costin” (1913-1916, 1919), care apare lunar. Redacția și Administrația: Bârlad- Strada Corbului. Exemplarul: în țară 25 de bani, în străinătate 35 de bani. Abonamentul anual: în țară 3 lei, în străinătate 4 lei. Un număr vechi 40 de bani. Tipografia și legătoria de cărți, C. D. Lupașcu. Începând cu anul II. nr. 7, iulie 1914. Dacă redacția a rămas în continuare în strada Corbului, administrația însă s-a mutat în strada Traian, unde va funcționa un an și jumătate. Din anul al IV-lea, nr. 1, ianuarie 1916, atât redacția, cât și administrația revin în strada Corbului.

² *Uricarul*, VI, p. 172 și V. Urechia, *Istoria românilor*, XII, p. 528.

³ Documentele din 20 decembrie 1698 și 1742 în *Miron Costin*, I, 1913, nr.2, p.21.

⁴ T. Pamfile, *Agricultura la români*, București, 1973, p. 230. Tudor Pamfile, autodidactul cu o temeinică pregătire, s-a înhâmat la o muncă titanică și rodnică, strângând tot ce se lega de suflet, de credința, de eresurile, de suferințele și bucuriile așezărilor din locul lui de naștere. În anul 1914, Nicolae Iorga îl considera, deja, drept cel mai fervent și mai bine informat dintre erudiții care se ocupă de folclorul românesc. În numai 15 ani, Tudor Pamfile, aidoma unei furnici, a adunat munți de material, publicând 140 de volume care conțin proze și versuri populare, credințe și tradiții folclorice, studii asupra civilizației, materiale sătești, culegeri

întâlnesc și stânjeni având șapte palme⁵ sau chiar opt palme. La 6 martie 1814, este amintit un stângen „prost”, având opt palme și opt palmace.⁶ În documente se găesc și însemnări de genul: „după palma ce iaste pusă pe hotarnica veche”. În documentul din 1826 se arată: „am făcut stânjăn gospod după măsura palmii ci este în hotarnica arătată a dumisale paharnicului.”⁷

O largă utilizare, îndeosebi în efectuarea hotărnicii, a avut-o palma. La baza calculării măsurilor de lungime a stat palma. Gheorghe Ghibănescu a cercetat peste 100 de palme domnești.⁸ Din documente rezultă că a existat și o palmă „de om de mijloc”.⁹ Atunci când nu se găsea însemnată pe hotărnicia veche mărimea palmei folosite, se putea utiliza o altă palmă, de obicei cea domnească. La 8 martie 1831, cu ocazia unei hotărnicii la Ghermănești, se face un stângen de opt palme domnești „nefiind palme pe hotarnică”.¹⁰ Palma domnească era confecționată din metal, având o

despre credințele poporului, informații despre civilizația rurală (*Industria casnică la români, Agricultura la români, Cromatica poporului român*) - toate cercetări dedicate obiceiurilor și calendarului popular. Numai culegerile și studiile - care i-au apărut sub egida Academiei Române - însumează la un loc 4200 pagini care se constituie într-o impresionantă arhivă de folclor și etnografie reprezentativă pentru sudul Moldovei.

⁵ Documentul din 1829, în *Miron Costin*, II, 1914, p. 57.

⁶ I. Antonovici, *Documente bărlădene*, IV, p. 263. Ioan Antonovici, datorită cunoștințelor sale vaste și contactului permanent cu personalitățile marcante ale neamului românesc, și-a dat seama de importanța pe care o prezintă adunarea și publicarea documentelor privind trecutul istoric al neamului. Aplicarea acestor idei fructuoase pentru istoricul plaiurilor bărlădene s-a soldat cu publicarea cunoscutei colecții „*Documente bărlădene*” - principala sa operă, în cinci volume, rod al unei munci fervente și pline de rezultate. Primul volum a apărut în anul 1911, la Bârlad. El cuprinde cărți domnești de scutiri, acte de proprietăți, inscripții și însemnări adunate de la bisericile din orașul Bârlad. Al doilea volum a apărut în 1912, la Bârlad, și cuprinde actele de proprietate ale Casei Obștei Târgului Bârlad. Al treilea volum, apărut la Bârlad, în 1913, cuprinde acte de proprietate ale moșiilor boierilor Pălădești. Volumul al patrulea a apărut tot la Bârlad, în anul 1924 și cuprinde acte de la șoltuzi și dregători ai Bârladului și alte acte vechi din secolele al XV-lea - al XIX-lea. Ultimul volum, al cincilea, a apărut în anul 1926, la Huși, cuprinzând documente diverse adunate de autor cu ocazia participării la diferite manifestări de cultură, adunări bisericești, testamente, legate etc.

⁷ *Miron Costin*, II, 1914, p. 9; 1 stângen = 8 palme = 2,23 m.

⁸ T. Pamfile, *Agricultura la români*, p. 230; 1 palmă = 0,28 m.

⁹ *Miron Costin*, II, 1914, p. 51.

¹⁰ G. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. XVII, p. 183; Râșești, Răbâia, Leușeni și Ghermănești (Fălciu). Publicațiune făcută sub auspiciile d-lui Pavel Michiu, cu o scrisoare a autorului și un portret, Huși, Tipografia Lețca, George Jorică, 1927, III + LXX VIII + 299 / - 302 / p. + 11 tab. Cunoscând bine slavona și paleografia, lui Gheorghe Ghibănescu i-a venit ușor să descifreze peste 150.000 de documente întregi, regeste și perilipsis, fie din depozitele *Arhivelor Statului* din Iași, din cele ale *Academiei ieșene*, ale bisericilor ieșene, ale Spitalului *Sfântul Spiridon*, fie copiind integral și pe loc de la țărani sau de la conace boierești moldovene actele vechi și valoroase. Opera sa este foarte vastă. În afara celor câtorva zeci de volume, el a mai tipărit alte 25 de volume din *Surete și izvoade* (1906-1913) și 13 volume din *Ispisoace și zupise*, având fiecare câte două părți (1906-1922). În anul 1934, Gheorghe Ghibănescu își anunța intenția de a-și scoate 74 de volume din colecția *Surete și izvoade*, conținând documente

<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

formă dreptunghiulară. La cele două capete avea câte o gaură și câte un bour, stema Moldovei.¹¹ Era împărțită în opt subdiviziuni, care reprezentau parmacele.

Ca măsură de lungime, degetul este amintit în documente cu numele turcesc de parmac,¹² care derivă de la cuvântul latin palmă. Degetul (parmacul) era considerat a opta parte a palmei.¹³ Linia era a 12-a parte dintr-un deget sau parmac și a 96-a parte a palmei. Piciorul - urma sau talpa - era a șasea parte dintr-un stânjien. Șchioapa era ceva mai mică decât palma, reprezentând distanța de la vârful degetului mare până la vârful degetului arătător, când acestea sunt bine depărtate unul de altul.

În 1775, dimensiunile unei catapetesme din satul Dolheni, situat în ținutul Fălciu, erau de o lungime de 13 palme și două laturi de mână și latul de patru palme și un lat de mână.¹⁴ Latul de mână era a treia parte din palmă. Podul mâinii era o măsură aproximativ egală cu latul de mână, podul palmei având lățimea celor patru degete.

O unitate de măsurat lungimile mai mare decât stânjienul a fost prăjina. Mărimea prăjinii era oficială, recunoscută de domnie.¹⁵ Începând încă din secolul al XVII-lea, prăjina a avut tot 24 de palme sau trei stânjieni. Această mărime rezultă din numeroase mărturii istorice, documentare¹⁶ și narative. La 1843, documentele amintesc de prăjini mai mici. Se spune că o astfel de prăjină măsura 20 de palme gospod (domnești).¹⁷ În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, prăjina domnească avea numai 12 palme domnești,¹⁸ fiind egală cu o jumătate din prăjina mare de 24 de palme. Se mai amintește și de prăjina „pogonească” de 10 palme, precum și de prăjina „stânjenească” de 8 palme - care nu este altceva decât stânjienul.

Documentele amintesc de funii sau otgoane de dimensiuni diferite. De exemplu, funia sau otgonul de 30 stânjieni.¹⁹ La 30 iulie 1817, se face o hotărnicie la Ghermănești, în ținutul Fălciului, „cu un lanț de fier de 10 stânjieni domnești.”²⁰ Roata s-a utilizat la măsurarea pământului, având circumferința unui stânjien sau a unei prăjini. Cotul este și el amintit la mijlocul secolului al XV-lea, în privilegiile comerciale acordate negustorilor brașoveni. În documentele interne, cotul apare mult mai târziu, spre sfârșitul secolului al XVI-lea. Spre finele secolului al XVIII-lea este amintit în documente și cotul domnesc. Numai că erau folosite două feluri de coți: cotul obișnuit, cel vechi și cotul halep, care avea o dimensiune mai mare. Arșinul, care era o măsură rusească, era mai mare decât cotul.

În 1844 a fost emis un act din care aflăm cum se calculau ceasurile distanță cu mersul calului și al boului. Se spune că, pentru a se calcula distanța dintre târgul

slavo-române care conțineau peste 180.000 de documente, regeste ori perilipsis. Are tipărite peste 20 de volume din domeniul literar, didactic și pedagogic.

¹¹ T. Pamfile, *op. cit.*, p. 230, unde se reproduce și desenul unei palme.

¹² Miron Costin, II, 1914, p. 89.

¹³ T. Pamfile, *op. cit.*, p. 231.

¹⁴ Ioan Neculce, 1924, p. 278.

¹⁵ Miron Costin, IV, 1916, p. 280.

¹⁶ *Ibidem*, III, 1915, p. 91.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ T. Pamfile, *op. cit.*, pp. 231-232.

¹⁹ Miron Costin, III, 1915, p. 28; 1 funie = 20 stânjieni = 44,60 m.

²⁰ G. Ghibănescu, *Surete ...*, XVII, p. 137.

Ordești (târgul Urdești de azi) și satul Murgeni (declarat oraș în anul 2004) - unde urma să se înființeze un iarmaroc nou - s-a făcut „măsura ceasurilor” mai întâi cu carul cu boi încărcat cu trei merțe greutate și apoi în „pasul calului”, acceptându-se faptul că „depărtarea pe piciorul bouului” era de șase ceasuri distanță, iar pe „pasul calului” de patru ceasuri.²¹ Distanța de un ceas de mers cu calul era mai mare decât aceea de mers cu bou de 11/2 ori. Ceasul de mers era principala unitate de măsurat distanțele mari. După ceasurile de mers parcurse era calculat și treapădul pe care încasau aprozii de la cei la care erau trimiși de domnie.²²

„Bătrânul” era numele ce se dădea unei părți din teritoriul satului care aparținuse la începuturile acestuia unui fondator real sau prezumtiv al satului respectiv. Delnițele erau locuri de fânețe. Jirebia era locul de casă din sat locuit de o familie care dispunea de un număr de pământuri sau ogoare în țarină și de o parte din fânețe, pădure etc. La 16 decembrie 1627, se vinde un „loc de casă ce se chiamă o jirebie la Hreasca”.²³ Pământurile erau măsurate cu unități de lungime, nu de suprafață, măsurându-se de obicei lățimea. Pământurile se măsurau de obicei prin trei locuri: la capete și la mijloc. Pământurile din același sat - măsurate de regulă, doar în lățime - aveau, în general, aceeași mărime, ceea ce explică faptul că se vindeau cu același preț. Documentele emise în anul 1648 menționează că „pământurile” din Borăști și Clicești din ținutul Vaslui au fost cumpărate fiecare cu câte doi zloți.²⁴ În noiembrie 1698 se vând un număr de 14, 18, 19, 26, 38 și 149 pământuri la Surineștii din ținutul Vaslui, fiecare având câte 20 de pași latul.²⁵ Documentele din 15 februarie 1786 ne arată că pământurile de la Broșteni din ținutul Tutova aveau aceleași dimensiuni.²⁶ Măsura cea mai obișnuită a pământurilor era de 20 de pași în lățime. În documente se întâlnesc însă și pământuri având dimensiunea de 30 de pași.²⁷ Fiecare jirebie sau gospodărie dispunea de un anumit număr de pământuri în țarina satului. La 6 mai 1608, cu ocazia unor vânzări de ocine la Țuțcani, aflăm că trei locuitorii de aici, fiecare posesor al unei case, aveau 12, 8 și 4 pământuri din țarina satului.²⁸

În secolul al XVII-lea, în loc de băț sau piatră se folosește toporul sau securea. Sistemul străvechi de calculare a suprafețelor prisăcilor, legat probabil de vremurile când oamenii defrișau pădurile cu toporul pentru agricultură, a supraviețuit până în secolul al XIX-lea. La 13 mai 1814 se mai vorbea încă de un loc de prisacă în ținutul Fălciu, care era „cât azvârle omul cu toporul din mijlocul prisăcii în patru părți”.²⁹

²¹ *Documente economice*, vol. II, pp. 291-292.

²² *Uricarul*, XIX, pp. 343-3444; și I. Antonovici, *Istoria comunei Bogdana din Plasa Simila, Județul Tutova*, Tip. G.V. Munteanu, Bârlad, 1906, p.414. Despre ceasuri distanță vezi și *Documente privind relațiile agrare*, II, p. 716.

²³ *Academia Română*, CX/113.

²⁴ *Spiridonia* - Iași, VI/169, 170, 174, 194, 195, 197; pământ = 24 pași; 1 pas = 6 palme.

²⁵ G. Ghibănescu, *Surete și izvoade. Documente Racovițești (1694-1828)*, vol. III, Iași, 1914, p. 156-164. Pământul este egal cu pogonul și corespunde unei întinderi de loc în care un plug putea întoarce într-o zi de lucru.

²⁶ *Uricarul*, XV, p. 275.

²⁷ Documentul din anul 1706 se află în revista *Miron Costin*, IV, 1916, p.233.

²⁸ *Documente privind Istoria României*, A., Moldova, Veacul al XVII-lea, vol. II, p. 151-152.

²⁹ I. Brăescu, *Măsurarea pământului la Români*, în *Miron Costin*, anul II, nr. 7, 1914, p. 22.

Suprafața prisăcii era în acest caz pătrată, spre deosebire de epoca anterioară, când aruncându-se greutatea în toate părțile din mijlocul prisăcii, suprafața acesteia avea o formă aproximativ circulară.

Tudor Pamfile în lucrarea *Agricultura la români* considera că existau trei feluri de pogoane: mic, de 24 prăjini, mare de 48 de prăjini și mijlociu de 36 de prăjini. La mijlocul secolului al XVI-lea, suprafețele viilor în regiunea Huși erau măsurate în fâlcii și jerdii.³⁰ În secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, pogonul este amintit în numeroase documente.³¹ Măsurătoarea pogonului se făcea astfel: „se măsoara o margine a lungului și un capăt și viind care măsoară câte 12 prăjini apoi iaste pogon deplin. Dar unde sunt pogoanele lungi și latul vine mai îngust, să face analoghie tot pe socoteala ce să arată mai sus”.³²

Într-un document din 2 aprilie 1785 se amintește de modul cum încasa dijma din porumb episcopia de Huși. În document se arată: „să aibă a trimite episcopii să măsoare cu prăjina fieștecare ogor, fiind față omul cel cu ogorul, și din zece prăjini va lua după obicei și câte prăjini să vor veni să le ia într-un capăt.”³³ În documentele din secolul al XVIII-lea se spune că fiecare om trebuie să prășească zilnic o firtă, „adică a patra parte din pogon.”³⁴ Documente din secolul al XVII-lea amintesc mai multe feluri de poloboace.³⁵ La 3 octombrie 1831, o bute avea 150 de vedre, în timp ce polobocul numai 65 de vedre, deci mai puțin de jumătate.³⁶

Până în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, buțile se măsurau prin turnarea până la umplere a apei cu vadra. Când se efectua această operație de măsurare a capacității unei buți sau a unui poloboc, se spunea că se „vădrărește” vasul respectiv.³⁷ La 1824, vădrarii din ținutul Tutovei erau obligați și ei să încaseze darea numită vădrărit, dar după ce măsurau în prealabil vasele cu cotul înfierat dat de visterie. Ei percepeau pentru fiecare „șidulă” aplicată pe fundul vasului, câte cinci parale.³⁸

Venitul cotăritului din orașul Bârlad, la 2 mai 1815, era destinat pentru „facerea și îndreptarea ulițelor târgului.”³⁹ El era la acea dată de 10 parale de o bute și cinci parale de un poloboc, măsurate cu cotul. În 1845, taxa percepută drept cotărit la Bârlad a crescut la un leu pentru vasele mari de 40 vedre, 20 de parale pentru cele mai

³⁰ *Documente privind Istoria României*, A, Moldova, veac XVI, vol. II, p. 3, 71 și 148: documentele din 1551, 1555, 1560; 1 pogon = 5011,79 m. p. (ceva mai mult de jumătate de ha.).

³¹ *Miron Costin*, II, 1914, p. 5, 22, 85, III, 1915, p. 68, 176, etc.

³² T. Pamfile, *Prăjina și pogonul moldovenesc din 1797* în *Miron Costin*, IV, 1916, p. 286-287; *Uricariv*, IV, p. 72-73 și V, p. 307; *Academia Română*, ms. Rom. 91, f. 155.

³³ *Ioan Neculce*, 1925, p. 227; una falce = 14.342 m. p. (aproape un ha. și jumătate).

³⁴ T. Pamfile, *Agricultura la români*, p. 234, unde se afirmă că, la rândul ei, firta se împărțea în patru fileri sau hileri, care erau a 16-a parte din pogon.

³⁵ Arhivele Naționale ale României, Episcopia Huși, XXV/12.

³⁶ *Miron Costin*, I, 1913, nr. 2, p. 29.

³⁷ *Ibidem*, p. 54.

³⁸ I Antonovici, *op. cit.*, IV, p. 292.

³⁹ *Idem*, II, p. 199.

mici de 40 de vedre și cinci parale pentru putini.⁴⁰ La 1857 și 1861, „iratul cotitului” din orașul Bârlad era dat în antrepriză pe trei ani, ca și în alte orașe ale țării.⁴¹

În orașul Huși, venitul cotăritului era perceput de instituții religioase locale. La Huși, venitul cotăritului era de 10 și 20 parale de vas și era încasat, la 1816, de episcopia Huși, marele proprietar feudal local.⁴² Pentru havaetul cotului se plătea câte un leu de tot vasul de la 40 de vedre în sus și câte 20 de parale de tot vasul de 40 de vedre în jos, iar de o puțină câte 10 parale.⁴³ Aceleași sume, cu diferența că pentru o puțină se plătea doar cinci parale, erau percepute la 1845 și de maiorul Iordache Voinescu de la locuitorii de pe moșia sa, târgul Plopana.⁴⁴ Pentru „ca să lipsească prigonirea la urmarea alișverişurului între vânzători și cumpărători”, stăpânul târgului, este vorba de Puiești, numea un cotar al târgului, care trebuia să respecte „rânduiala ce să păzește la alte târguri”, atât la modul cum se efectua cotitul, cât și la „plata havaetului pentru osteneala cotitului”⁴⁵ Stăpânii moșiilor în goana lor după câștiguri cât mai mari, au urcat mereu prețul cotitului buților, ceea ce provoca protestele locuitorilor. La 8 martie 1860, locuitorii din Codăești arătau astfel că plăteau drept cotărit câte doi lei și jumătate pentru un vas cu o capacitate de până la 10 vedre și cinci lei pentru un vas mai mare de 10 vedre.⁴⁶ Cotarii din aceste târguri erau obligați să măsoare buțile folosind „cotul vămii”⁴⁷ sau „cotul eforicesc”⁴⁸ care li se trimitea de la Iași. Vadra era calculată în mod diferit pentru fiecare produs de măsurat, vadra de vin și bere având 10 ocale, cea de spirt 12, iar cea de păcură 15.⁴⁹

În listele de prețuri din anul 1845, în ținutul Fălciu, grâul, porumbul și secara erau socotite la 240 de ocale de chilă, în timp ce orzul avea 180-210 ocale. În ținutul Tutova, chila de grâu și porumb avea câte 260 de ocale, iar orzul 180-210 ocale. În ținutul Vaslui, toate cerealele, cu excepția secarei, erau calculate la 260 de ocale de chilă.⁵⁰

Ca instrument de măsurat, oborocul nu va fi diferit foarte mult de baniță. Oborocul era confecționat din scoarță de tei, fiind înfundat la capăt tot cu scoarță de tei sau cu scânduri subțiri. El era folosit ca și coșarca la încărcarea porumbului în

⁴⁰ *Miron Costin*, III, 1915, p. 185.

⁴¹ Arhivele Naționale ale României, Obșteasca Adunare a Moldovei, dos. 90/1857 și Ministerul de Interne, CVIII/187.

⁴² *Ibidem*, Episcopia Huși, LXXI/45; Episcopul Melchisedec, *Cronica episcopiei Hușilor*, p. 415; *Buletin, - foaie oficială*, 1857, p. 360, 1844, p. 302 și 1847, p. 374 - unde se arată că, la aceste date, în contractul de vânzare a cotitului, se prevedea încasarea a câte 20 de parale de fiecare vas măsurat.

⁴³ *Documente economice*, II, p. 307.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 319-320.

⁴⁵ Documentul din 9 mai 1840 și 23 aprilie 1845; *Ibidem*, p. 251 și 314.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 442; Monezi 1 florin = 80 aspri; 1 galben = 200 aspri; 1 zlot = 200 aspri.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 97 și 242; 1 grivnă = jumătate pfund de argint; 1 grivnă = 216 aspri sau bani.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 368; 1 imperial = 12 aspri; 1 leu = 133 aspri; 1 zlot = 200 aspri.

⁴⁹ *Miron Costin*, III, 1915, p. 184. *Documente privitoare la istoria economică a României*.

Orașe și târguri. Moldova, seria A., București, 1960, p. 242, 306 și 309.

⁵⁰ Arhivele Naționale, Direcția Județeană Iași (ANDJ), Tr. 1772, op. 2020, dos. 7248/1845; una oacă = 1 kgr. 276 gr.; 1 ort = un sfert dintr-un piastru, adică 10 parale; 1 potronic = monedă mică de argint.

care.⁵¹ În afară de banița de 22 de ocale, considerată „dreaptă” sau oficială, exista și banița de 14 ocale.⁵²

Cronicarul Ion Neculce a înregistrat legenda care spune că, înainte de a fi ales domn, Petru Rareș (numit Măjarul) era „cu măjiile lui la Galați, la pește.” Plecând de aici, a ajuns la Docolina „cu dzece care, câte șase boi carul, pline cu pește.”⁵³

Cei care cântăreau diverse produse erau obligați să o facă numai la cântarele oficiale, aflate sub controlul statului. În anul 1742, domnul Moldovei poruncește vameșului din Bîrlad ca negustorii turci care cântăreau ceară și unt „să nu fie volnici să cântărească fără de cântarul vameșilor ot Bârlad”.⁵⁴

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, „iaratul cântarului” constituia venitul proprietarului moșiei. Numai proprietarii târgurilor aveau dreptul să poseze cântare pentru cantități mai mari.⁵⁵ Despre acest drept al proprietarilor ni s-au păstrat numeroase documente. La 1840, o învoială asemănătoare fac locuitorii din târgul Puiești din ținutul Tutova cu R. Cazimir, care trebuia să numească un cantaragiu ce urma să păzească „rânduiala” existentă și în alte rânduri.⁵⁶ Învoielii asemănătoare mai întâlnim și în târgul Plopana.⁵⁷ Uneori proprietarii săvârșeau abuzuri la cântărit, cum se întâmplă la 1860, când locuitorii din Codăești se plâneau că trebuie să plătească 30 de parale pentru cântăritul a 100 de ocale.⁵⁸

În orașul Vaslui cântăritul constituia un venit și un monopol al eforiei.⁵⁹ În 1860 se expedia la Vaslui o pereche de cumpene de „băcălie” cu toate măsurile necesare, până la 12 dramuri și jumătate.⁶⁰

⁵¹ T. Pamfile, *Agricultura la Români*, p. 220-221.

⁵² *Miron Costin*, III, 1915, p. 46 - documentul din 1742.

⁵³ I. Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediția Iorgu Iordan, București, 1955, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, ediția a II-a, p. 109.

⁵⁴ N. Iorga, *Studii și documente cu privire la Istoria Românilor*, vol. VI, p. 351. Vezi și p. 325, unde se poruncește ca untul domnesc de la Galați “să-l cântărească cu cântarul vămii”

⁵⁵ *Documente privitoare la Istoria economică a României. Orașe și târguri. Moldova*, seria A, vol. II, București, 1960, p. 331.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 251.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 319-320.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 442. Vezi și p. 432.

⁵⁹ *Buletin, foaie oficială*.

⁶⁰ Arhivele Naționale, Direcția Județeană Iași (ANDJ), *Eforia Iași*, dos. 38/1860. Pentru realizarea studiului de față, de un real folos ne-a fost lucrarea semnată de Nicolae Stoicescu, intitulată *Cum măsurau strămoșii. Metrologia medievală pe teritoriul României*. Cu o **Introducere** despre *Metrologia antică* a academicianului Em. Condurachi, Editura Științifică, București, 1971, p. 43, 53, 55, 57, 63, 65, 66, 73, 78, 79, 82, 95, 106, 114, 115, 116, 124, 133, 135, 138, 142, 144, 162, 164, 166, 175, 220, 221, 224, 226, 254, 271, 272, 273.

**SEVERAL CONSIDERATIONS ON THE MEASURING UNITS
AND TOOLS USED BY THE INHABITANTS OF
VASLUI IN THE MIDDLE AGES**

SUMMARY

This work presents the measuring units and instruments used by the inhabitants of Vaslui until the introduction of the metric system, as well as a presentation of the way in which our ancestors used to measure for a period of almost a millenium. The knowledge of the old measures and of the way in which length, surface, capacity, weight and volume used to be measured has a great importance both for the knowledge of our ancestors life style and especially for the studying of the agrarian and commercial relations which can not possibly be thoroughly studied if these measures are not previously known.